

Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü Öğrencilerinin Afet Konusundaki Bilgi Tutum ve Davranışları: Tanımlayıcı Pilot Araştırma

Tarık ÖZMEN ^{1*}, Nurcan CONTARLI ²

ÖZ

Amaç: Bu çalışma, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü öğrencilerinin afet konusundaki bilgi tutum ve davranışlarını değerlendirmek amacıyla gerçekleştirildi.

Gereç ve Yöntemler: Kesitsel tanımlayıcı nitelikte olan bu çalışmaya Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü'nde öğrenim gören 507 öğrenci (327 kadın, 180 erkek) dâhil edildi. Sosyodemografik özellikler, afet konusunda bazı bilgiler ve Genel Afet Hazırlık İnanç Ölçeği (GAHIÖ) "Google forms" aracı ile sorgulandı.

Bulgular: Çalışmaya katılan öğrencilerden %42,8'inin afet yaşadığı ve en sık yaşadıkları afet türünün %51,1 oranı deprem olduğu görüldü. Öğrencilerin %59,6'sının ikamet ettikleri yerin afet riski hakkında bilgi sahibi olduğu, %44,6'sının afetler konusunda eğitim aldığı ve %71,8'inin daha önce bir afet tatbikatına katıldığı tespit edildi. Öğrencilerin GAHIÖ puan ortanca değeri 113 (78-148) olarak tespit edildi. Öğrencilerin GAHIÖ puanları; kadın öğrencilerin erkeklere göre ($p<0,001$), herhangi bir afetle karşılaşan öğrencilerin karşılaşmayanlara göre ($p=0,002$), yaşanan yerin afet riski hakkında bilgi sahibi olan öğrencilerin olmayanlara göre ($p<0,001$), afet ile ilgili eğitim alan öğrencilerin almayanlara göre ($p=0,001$), daha önce bir afet tatbikatına katılan öğrencilerin katılmayanlara göre anlamlı olarak daha yüksek ($p<0,001$) olduğu tespit edildi.

Sonuç: Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü öğrencilerinin afet ile ilgili bilgi tutum ve davranışları ortalamanın üzerinde olduğu tespit edildi. Bununla birlikte afet bilgisi ve eğitiminin afetlere karşı hazırlıklı olma inancında önemli ve etkili olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Afet; öğrenciler; fizyoterapistler; bilgi düzeyi; tutum.

Knowledge, Attitudes and Behaviors of the Physiotherapy and Rehabilitation Students on Disaster: Descriptive Pilot Study

ABSTRACT

Aim: This study was carried out to evaluate the knowledge, attitudes and behaviors of the Physiotherapy and Rehabilitation students on disaster.

Material and Methods: This cross-sectional descriptive study included 507 students (327 females, 180 males) studying in the Department of Physiotherapy and Rehabilitation. The participants' sociodemographic characteristics, some information on disaster and General Disaster Preparedness Belief Scale (GDPBS) were questioned using the "Google forms" tool.

Results: It was seen that 42.80% of the students participating in the study experienced a disaster and the most common type of disaster they experienced was earthquake with a rate of 51.10%. It was determined that 59.60% of the students knew the disaster risk of their place of residence, 44.60% had received training on disasters, and 71.80% had participated in a disaster drill before. The students' median GDPBS score was determined as 113 (78-148). The students' GDPBS score; female students compared to males ($p<0.001$), the students who faced a disaster compared to those who did not ($p=0.002$), the students who had knowledge about the disaster risk of the place they lived compared to those who did not ($p<0.001$), the students who received disaster-related education compared to those who did not ($p=0.001$), the students who participated in a disaster drill before were significantly higher ($p<0.001$) than those who did not.

Conclusion: It was determined that the knowledge, attitudes and behaviors of the students of the Physiotherapy and Rehabilitation Department were above the average. However, it is seen that disaster knowledge and education are important and effective in the belief of being prepared for disasters.

Keywords: Disaster; students; physical therapists; knowledge; attitude.

1 Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, Karabük, Türkiye
2 Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, Karabük, Türkiye

Sorumlu Yazar / Corresponding Author: Tarık ÖZMEN, e-mail: tarikozmen@karabuk.edu.tr
Geliş Tarihi / Received: 22.09.2023, Kabul Tarihi / Accepted: 04.06.2024

GİRİŞ

Bir toplumda normal devam eden hayatın akışını bozan, can ve mal kayıplarına neden olan, verdiği zararların toparlanmasında, dışarıdan multidisipliner destek gerektiren ekolojik olaylara afet denir (1,2). İnsanlığın doğal afetlerle mücadelesi binlerce yıldır devam eden bir süreçtir. Özellikle sanayi devrimi ile hızlı ve kontrolsüz kentleşme doğal afetlere karşı direnci azaltmasına rağmen teknolojinin gelişmesi müdahale ve mücadele olanaklarını artırmıştır. Afet türleri kendine has özellikleri açısından yönetilmesinde bazı farklılıklar gösterir. Afetler genel olarak, sessiz dönem, alarm dönemi, izolasyon dönemi, dış kaynaklı yardım dönemi ve rehabilitasyon dönemlerinden oluşmaktadır. Afetlerle başa çıkmada, yaralanmaları ve ölümleri en aza indirmek ve önlemek, ekonomik kayıpları azaltmak için en etkili yöntem sessiz dönemde toplumun eğitilmesidir. Böylece toplumun afetlere karşı korunması, afetlere hazırlanması ve rehabilitasyon alanında yeterli bilgi birikimi ile en üst seviyede afetlere karşı gerekli yanıtın verilmesi sağlanır (3).

Afet konusunda uzmanlaşmış ekibin yanı sıra sağlık çalışanları da bu sürecin önemli bir parçasıdır. Dünya Fizyoterapistler Konfederasyonu, fizyoterapistlerin afet yönetiminde ve afet politikalarının planlanmasında görev almaları ve konu ile ilgili etkili stratejiler geliştirmeleri gerektiğini bildirmiştir. Fizyoterapistler, farklı düzeylerde etkilenen afetzedelere ortopedik, nörolojik, el cerrahi, kardiyopulmoner ve yanık rehabilitasyonu, protez-ortez kullanımı gibi birçok alanda rehabilitasyon hizmeti verebilmektedir (4). Fizyoterapistlerin, afetlerde etkin rol üstlenebilmeleri ve afetzedelerin mümkün olan en yüksek sağlık seviyesine ulaşabilmelerinde rehabilitasyon sürecini en iyi şekilde yönetebilmeleri için lisans eğitimi içerikleri gözden geçirilmeli ve gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

Bu nedenle bu çalışmada fizyoterapi ve rehabilitasyon bölümünde okuyan öğrencilerin olası bir afet durumuna karşı bilgi, tutum ve davranış düzeylerini tespit etmek amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Kesitsel tanımlayıcı nitelikte olan bu çalışma, 2023 yılı mayıs ayında Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü'nde öğrenim gören öğrenciler ile gerçekleştirildi. Çalışmaya 507 (327 kadın, 180 erkek) gönüllü öğrenci katıldı. Bu çalışma için etik kurul onayı Karabük Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı'nın 2023/1391 no'lu kararı ile alındı. Çalışmaya gönüllü olarak dahil olan katılımcılardan onam alındı. Çalışma, Helsinki Deklarasyonu prensiplerine uygun olarak gerçekleştirildi. Verilerin toplanmasında, sosyodemografik sorular, afet konusunda bazı bilgiler ve Genel Afet Hazırlık İnanç Ölçeği (GAHİÖ) "google.survey" aracı ile sorgulandı. GAHİÖ, İnal ve arkadaşları tarafından 2018 yılında geliştirilen 31 maddeden oluşan bir ölçektir (5). Ölçek, algılanan duyarlılık, algılanan ciddiyet, algılanan yarar, algılanan engeller, eyleme geçiriciler, öz yeterlilik olmak üzere 6 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte yer alan 4-6-8-13-14-15-16-17-18-19-23-25-26-30 numaralı maddeler olumsuz ifadeler içermekte ve ters şekilde puanlanmaktadır. Ölçekte yer alan her bir soru, 1) Kesinlikle katılmıyorum,

2) Katılmıyorum, 3) Kararsızım, 4) Katılıyorum, 5) Kesinlikle katılıyorum şeklinde 5'li likert tipi 1-5 puan üzerinden değer almakta ve toplam puan hesaplanmaktadır. Bireyin aldığı toplam puanda artma olumlu bilgi, tutum ve davranış eğilimini göstermekte ve azalma ise olumsuz bilgi, tutum ve davranış eğilimi olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Cronbach Alfa değeri 0,86'dır (5).

İstatistiksel Analiz

Elde edilen verilerin analizi için "IBM SPSS v.25" istatistik programı (IBM Corp., Armonk, NY, USA) kullanıldı. Verilerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov Smirnov testi ile analiz edildi. Verilerin tanımlayıcı istatistikleri n (%) ve eğer değişken normal dağılımlı ise ortalama±standart sapma, değilse ortanca (minimum-maksimum) ile sunuldu. Veriler normal dağılımı sağlamadığı için Mann Whitney U Testi ile değerlendirildi. İstatistiksel anlamlılık değeri p<0,05 olarak kabul edildi (6).

BULGULAR

Çalışmaya katılan öğrencilerin yaşları ortanca değeri 22 (18-28) yıldır. Sosyodemografik özelliklerin dağılımı Tablo 1'de verildi. Öğrencilerin 327 (%64,50) kadın ve 180 (%35,50) erkekten oluşmaktadır. Öğrencilerden 1. sınıfta 120 (%23,70), 2. sınıfta 140 (%27,60), 3. Sınıfta 127 (%25), ve 4. sınıfta 120'sinin (%23,70) okuduğu görüldü. Öğrencilerin anne eğitim durumu en fazla oranda ilkökul düzeyinde (%31,60) ve baba eğitim durumunun ise lise düzeyinde (%31,20) olduğu, ikamet yerinin ise en fazla il merkezi (%66,90) ve en az köylerde (%7,30) olduğu tespit edildi.

Tablo 1. Öğrencilerin sosyodemografik özellikleri (n=507)

Yaş	22 (18-28)	
[Ortanca (Minimum-Maksimum)]	n	%
Cinsiyet		
Kadın	327	64,5
Erkek	180	35,5
Sınıf		
1	120	23,7
2	140	27,6
3	127	25
4	120	23,7
Anne Eğitim Durumu		
İlkokul mezunu	160	31,6
Ortaokul mezunu	96	18,9
Lise mezunu	130	25,6
Üniversite ve üzeri	121	23,9
Baba Eğitim Durumu		
İlkokul mezunu	97	19,1
Ortaokul mezunu	96	18,9
Lise mezunu	158	31,2
Üniversite ve üzeri	156	30,8
İkamet yeri		
İl	339	66,9
İlçe	130	25,6
Köy	37	7,3

Öğrencilerin afete maruz kalma durumu ve afet ile ilgili bazı sorulara verdikleri cevapların dağılımı Tablo 2'de gösterildi. Araştırmaya katılan öğrencilerden %42,80'inin

afet yaşadığı ve en sık yaşadıkları afet türünün %51,10 oranı ile deprem olduğu görüldü. Öğrencilerin %59,60'ının ikamet ettikleri yerin afet riski hakkında bilgi sahibi olduğu, %44,60'ının afetler konusunda eğitim aldığı ve %71,80'inin daha önce bir afet tatbikatına katıldığı tespit edildi.

Tablo 2. Öğrencilerin afet ile ilgili bazı sorulara verdikleri cevapların dağılımı (n=507)

	n	%
Herhangi bir afetle karşılaşma durumu		
Evet	290	57,2
Hayır	217	42,8
Karşılaşılan afetin tipi (n=290)		
Deprem	259	51,1
Sel/Su taşkını	58	11,4
Heyelan/Çığ	11	2,2
Yangın	24	4,7
Fırtına/Hortum	17	3,4
Yaşanılan yerin afet riski hakkında bilgi durumu		
Evet	302	59,6
Hayır	205	40,4
Afetle ilgili eğitim alma durumu		
Evet	226	44,6
Hayır	281	55,4
Daha önce herhangi bir afet tatbikatına katılma durumu		
Evet	364	71,8
Hayır	143	28,2

Öğrencilerin GAHİÖ ve altı alt boyutundan aldıkları puanları incelendiğinde; algılanan duyarlılık alt boyut puan ortanca değeri 24(12-30), algılanan ciddiyet alt boyut puan ortanca değeri 12 (3-15), algılanan yarar alt boyut puan ortanca değeri 12 (3-15), algılanan engeller alt boyut puan ortanca değeri 20(6-30), öğrencilerin öz yeterlilik alt boyut puan ortanca değeri 18 (9-25), öğrencilerin öz yeterlilik alt boyut puan ortanca değeri 28 (14-40) ve GAHİÖ toplam puan ortanca değeri 113 (78-148) olarak tespit edildi (Tablo 3).

Tablo 3. Öğrencilerin Genel Afete Hazırlık İnanç Ölçeği ve Alt Boyut Puanları (n=507)

	Ortanca (Minimum-Maksimum)
Ölçek Toplam Puanı	113 (78-148)
Algılanan Duyarlılık	24 (12-30)
Algılanan Ciddiyet	12 (3-15)
Algılanan Yarar	12 (3-15)
Algılanan Engeller	20 (6-30)
Eyleme Geçiriciler	18 (9-25)
Öz Yeterlilik	28 (14-40)

Öğrencilerin GAHİÖ ve altı alt boyutundan aldıkları puanları incelendiğinde; algılanan duyarlılık alt boyut puan ortanca değeri 24(12-30), algılanan ciddiyet alt boyut puan ortanca değeri 12 (3-15), algılanan yarar alt boyut puan ortanca değeri 12 (3-15), algılanan engeller alt boyut puan ortanca değeri 20(6-30), eyleme geçiriciler alt boyut puan ortanca değeri 18 (9-25), öğrencilerin öz yeterlilik alt boyut puan ortanca değeri 28 (14-40) ve GAHİÖ toplam

puan ortanca değeri 113 (78-148) olarak tespit edildi (Tablo 3).

Öğrencilerin toplam ölçek puanları bazı değişkenlere göre karşılaştırıldığında, genel afete hazırlık inancı puanları; kadınların erkeklere göre anlamlı olarak daha yüksek ($p<0,001$), herhangi bir afetle karşılaşan öğrencilerin karşılaşmayanlara göre anlamlı olarak daha yüksek ($p=0,002$), yaşanılan yerin afet riski hakkında bilgi sahibi olan öğrencilerin olmayanlara göre anlamlı olarak daha yüksek ($p<0,001$), afet ile ilgili eğitim alan öğrencilerin almayanlara göre anlamlı olarak daha yüksek ($p=0,001$), daha önce herhangi bir afet tatbikatına katılan öğrencilerin katılmayanlara göre anlamlı olarak daha yüksek ($p<0,001$) olduğu tespit edildi (Tablo 4).

Tablo 4. Bazı değişkenler ile genel afete hazırlık inanç ölçeği toplam puanlarının karşılaştırılması (n=507)

	Ortanca (Minimum-Maksimum)	p
Cinsiyet		
Kadın	115,5 (82-144)	<0,001
Erkek	106 (78-148)	
Herhangi bir afetle karşılaşma durumu		
Evet	114 (78-148)	0,002
Hayır	110 (82-146)	
Yaşanılan yerin afet riski hakkında bilgi durumu		
Evet	116 (85-148)	<0,001
Hayır	106 (78-138)	
Afetle ilgili eğitim alma durumu		
Evet	115 (85-143)	0,001
Hayır	110 (78-148)	
Daha önce herhangi bir afet tatbikatına katılma durumu		
Evet	115 (78-144)	<0,001
Hayır	99 (80-148)	

Mann-Whitney U testi.

TARTIŞMA

Geçmişten günümüze dünyada ve ülkemizde afet sayısında artış görülmekte ve bu durum nüfus artışına paralel olarak afetlerin yol açtığı hasarın büyüklüğünde ve etkilenen insan sayısında da artışa yol açmaktadır. Kişilerin afet gibi olağan dışı durumlarla baş edebilmeleri, bu olaya hazırlıklı olma, bilinç ve bilgi düzeyleriyle yakından ilişkilidir. Bu nedenle başta sağlık profesyonelleri olmak üzere toplumun bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi önem arz etmektedir (3). Geleceğin sağlık profesyonelleri olan Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü öğrencilerinin afet konusundaki bilgi tutum ve davranışlarını değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada, öğrencilerin %42,80'inin daha önce bir afet yaşadığı ve bildirilen afetler arasında %51,10 ile en yüksek oranda depremin yer aldığı görüldü. Çalışmamızda öğrencilerin %59,60'ının yaşadıkları yerin afet riski durumu konusunda bilgi sahibi olduğu, %44,60'ının afetler ile ilgili eğitim aldığı ve %71,80'inin daha önce bir afet tatbikatına katıldığı tespit edildi.

Türkiye, tektonik özellikleri, jeolojik ve meteorolojik yapısı sebebiyle deprem, sel, heyelan, çığ, kaya düşmeleri, kuraklık gibi birçok doğal afet riski taşıyan bir bölgedir (7,8). Ülkemizde farklı bölgelerde ve popülasyonlarda yapılmış araştırmalar incelendiğinde; katılımcıların afet geçmişi %18,60 ile %94,80 arasında iller arasında farklı oranlarda gözlenmektedir (9-13). Çalışmamıza benzer şekilde afet türleri arasında en fazla maruz kalınan afetin deprem olduğu bildirilmektedir (14-16). Günümüzde sanayileşme ile hızlı ve yoğun kentleşme sonucu yüksek katlı binaların varlığı depremlerden etkilenen insan sayısında artışa neden olabilmektedir. Türkiye, topraklarının %93'ü, nüfusunun ise %98'i belirli derecelerde deprem etkisi altındadır, orta ve yüksek şiddette depremler toplumda psikolojik, sosyal ve ekonomik birçok olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Ayrıca depremler yol açtığı travmatik sonuçlar ve büyük ölçüde mal ve can kayıpları sebebiyle insanların hafızalarında daha fazla yer etmektedir (17). Şekerci ve ark. (2023) bir devlet üniversitesinde 2322'si sağlık alanında öğrenim gören toplam 8612 öğrenci üzerinde gerçekleştirdikleri çalışmada, öğrencilerin %53,40'ının afet deneyimi yaşadığını ve en fazla bildirilen afet türünün ise deprem (%89,40) olduğunu tespit etmişlerdir. Aynı zamanda öğrencilerin %68,30'unun yaşadıkları şehrin afet riskini bildiğini ifade etmişlerdir (18). Avcı ve ark. (2020) hemşirelik öğrencileri arasında %24,60'ının yaşadıkları şehrin afet risk durumunu bildiklerini tespit etmişlerdir (14). Çalışmamıza göre düşük olan bu oran, ülkemizin her bölgesinde aynı oranda afetlerin görülmeşiğine ve öğrencilerin ikamet ettikleri bölgelere göre değişkenliğe bağlı olabilir.

Çalışmamızda tüm öğrencilerin GAHİÖ toplam puanlarının tıp ve sağlık alanında eğitim alan öğrenciler dahil edilerek yapılan diğer çalışmalardaki oranlara benzer olduğu görülmektedir (16,19). Aynı zamanda çalışmamızda kadın öğrencilerin GAHİÖ puanları, erkek öğrencilere göre anlamlı olarak daha yüksek bulundu. Bu sonuç, kadınların toplumda korku ve endişe yaratacak afet gibi büyük olaylara karşı daha çabuk reaksiyon gösterebilmeleri ve daha duyarlı olabilmelerinden kaynaklanabilir. Benzer şekilde, Ertuğrul ve Ünal'ın (2020) çalışmasında Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencileri arasında ve Yiğit ve ark. (2020) tarafından yapılan çalışmada Tıp ve Mühendislik Fakültesi öğrencileri arasında kadın öğrencilerin GAHİÖ puanlarının anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (16,19). Aras ve ark. (2021) Acil Yardım ve Afet Yönetimi, Ebelik, Hemşirelik, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon, Beslenme ve Diyetetik Bölümlerine kayıtlı toplam 169 öğrenci arasında kadın öğrencilerin afet bilinç düzeylerinin erkek öğrencilere kıyasla daha yüksek seviyede olduğunu gözlemlemişlerdir (20).

Çalışmamızda GAHİÖ toplam puanlarının, herhangi bir afete maruz kalan öğrencilerin afet yaşamayanlara göre ve ikamet ettikleri yerin afet riski ile ilgili bilgisi olan öğrencilerin olmayanlara göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu gözlemlendi. Ayrıca, afetler konusunda eğitim alanların almayan öğrencilere kıyasla ve daha önce bir afet tatbikatına katılan öğrencilerin katılmayanlara kıyasla anlamlı olarak daha yüksek GAHİÖ puanlara sahip oldukları tespit edildi. Ertuğrul ve Ünal (2020) Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören

öğrenciler arasında daha önce afetlerle ilgili eğitim alan, okulda afet planı ve afet durumunda toplanma alanı hakkında bilgi sahibi olanların anlamlı olarak daha yüksek GAHİÖ puanı elde ettiklerini bildirmişlerdir (19). Yiğit ve ark. (2020) afet konusunda eğitime katılan Tıp ve Mühendislik Fakültesi öğrencilerinin GAHİÖ puanlarının katılmayanlara oranla anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir (16). Demirbilek ve Gökkaya (2022) farklı üniversitelerden Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümlerinde öğrenim gören 481 öğrenciyi dahil ederek yaptıkları çalışmalarında, eğitimin GAHİÖ toplam ve alt boyutlarının sonuçlarında olumlu bir katkı sağladığı, afete hazırlık ve özyeterliliklerini geliştirdiğini ve diğer lisans eğitimi alan öğrencilere de afet konusunda belirli düzeyde eğitimin verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir (21).

Çalışmamızın kısıtlılığı öğrencilerin ikamet ettikleri yerlerin çeşitliliği ve karşılaştıkları afetlerin şiddetinin/yıkıcılığının birbirinden farklı olmasının verilen cevapları etkileyebilmesidir. Bunun yanı sıra yakın tarihte büyük afetlerin yaşanmış olması da öğrencilerin duyarlılığını artırabilir. Bununla birlikte bilgimiz dâhilinde çalışmamız ülkemizde Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü öğrencilerinin afet konusundaki bilgi, tutum ve davranışlarını inceleyen geniş katımlı ilk çalışmadır. Çalışmamızın, ülkemizde birçok alanda olumsuz büyük etkilere yol açan ve görülme riski her zaman var olan afetler konusunda Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümlerinin eğitim içeriklerinin düzenlenmesine ve bu konuda ileriki çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

SONUÇ

Çalışmamızda Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü öğrencilerinin afet ile ilgili bilgi tutum ve davranışları ortalamasının üzerinde olduğu tespit edildi. Bununla birlikte afet bilgisi ve eğitiminin afetlere karşı hazırlıklı olma inancında önemli ve etkili olduğu görülmektedir. Her türlü afetin sıklıkla meydana geldiği ülkemizde, yaralanma ve sakatlanma durumlarında afetten etkilenen kişilerin rehabilitasyonu ve topluma yeniden kazandırılmalarında fizyoterapistler önemli role sahiptir. Fizyoterapistler multidisipliner ekibin bir üyesi olarak afet yönetimi ve afet ile ilgili politikaların oluşturulmasında aktif görevler üstlenmelidir. Bu nedenle Fizyoterapi ve Rehabilitasyon lisans eğitimi müfredatlarında afetlere yönelik teorik ve uygulamalı derslere ve içeriklere yer verilmesi gerekir.

Yazarların Katkıları: Fikir/Kavram: T.Ö.; Tasarım: T.Ö., N.C.; Veri Toplama ve/veya İşleme: N.C.; Analiz ve/veya Yorum: T.Ö.; Literatür Taraması: N.C.; Makale Yazımı: T.Ö., N.C.; Eleştirel İnceleme: T.Ö.

KAYNAKLAR

1. Grochtdreis T, de Jong N, Harenberg N, Görres S, Schröder-Bäck P. Nurses' roles, knowledge and experience in national disaster preparedness and emergency response: A literature review. *SEEJPH*. 2016; 7(1). <https://doi.org/10.4119/seejph-1847>
2. Makwana N. Disaster and its impact on mental health: A narrative review. *J Family Med Prim Care*. 2019; 8(10): 3090-5. https://doi.org/10.4103/jfmpc.jfmpc_893_19

3. Erden Z. Afetlerde Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Yaklaşımları. *Ergoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi*. 2013; 1(2): 78-82.
4. Harrison RM. Preliminary investigation into the role of physiotherapists in disaster response. *Prehospital Disast Med*. 2007; 22(5): 462-5. <https://doi.org/10.1017/S1049023X00005227>
5. Inal E, Altıntaş KH, Dogan N. The development of a general disaster preparedness belief scale using the health belief model as a theoretical framework. *IJATE*. 2018; 5(1): 146-58. <https://doi.org/10.21449/ijate.366825>
6. Ankaralı H, Cangür Ş, Sungur MA. Formülsüz Biyoistatistik. İstanbul: Betim Yayınevi; 2015.
7. Ergünay O. Türkiye'nin afet profili. *TMMOB Afet Sempozyumu*; 5-7 Aralık; Ankara. 2007. s. 1-14.
8. Şahin Ş, Üçgül İ. Türkiye'de afet yönetimi ve iş sağlığı güvenliği. *Afet ve Risk Dergisi*. 2019; 2(1): 43-63. <https://doi.org/10.35341/afet.498594>
9. İnal E, Kocagöz S, Turan M. Temel afet bilinç ve hazırlık düzeyinin saptanmasına yönelik bir araştırma. *Turk J Emerg Med*. 2012; 12(1): 15-9. <https://doi.org/10.5505/1304.7361.2012.05658>
10. Şen G, Ersoy G. Hastane afet ekibinin afete hazırlık konusundaki bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi. *GÜSB*. 2017; 6(4): 122-30.
11. Tan YF, Acımış NM. Denizli 112'de çalışan sağlık personelinin afete hazırlık durumlarının değerlendirilmesi. *Pamukkale Tıp Derg*. 2022; 5(1): 107-15. <https://doi.org/10.31362/patd.952835>
12. Taşkıran G, Baykal Ü. Hemşirelerin afetlere ilişkin görüşleri deneyimleri ve hazırlık algısı. *UHD*. 2017; 10: 36-58. <https://doi.org/10.17371/UHD2017.2.03>
13. Inal E, Altıntaş KH, Doğan N. General disaster preparedness beliefs and related sociodemographic characteristics: The example of Yalova University, Turkey. *Turk J Public Health*. 2019; 17(1): 1-15. <https://doi.org/10.20518/tjph.381667>
14. Avcı S, Kaplan B, Ortbağ T. Hemşirelik bölümündeki öğrencilerin afet konusundaki bilgi ve bilinç düzeyleri. *Resilience*. 2020; 4(1): 89-101. <https://doi.org/10.32569/resilience.619897>
15. Işık Ö, Aydınlioğlu HM, Koç S, Gündoğdu O, Korkmaz G, Ay A. Afet yönetimi ve afet odaklı sağlık hizmetleri. *Okmeydanı Tıp Derg*. 2012; 28(2): 82-123. <https://doi.org/10.5222/otd.supp2.2012.082>
16. Yiğit E, Boz G, Gökçe A, Özer A. İnönü Üniversitesi Tıp ve Mühendislik Fakültesi öğrencilerinin afet konusundaki bilgi, tutum ve davranışları. *Sakarya Med J*. 2020; 10(4): 580-6. <https://doi.org/10.31832/smj.696069>
17. Aydınbaş G. Sosyoekonomik Boyutuyla Türkiye'de Deprem Üzerine Bir İnceleme: Kahramanmaraş Depremi Örneği. *Sosyal Bilimlere Çok Yönlü Yaklaşımlar: Tarih, Turizm, Eğitim, Ekonomi, Siyaset ve İletişim*. Gaziantep: Özgür Yayınları; 2023.
18. Şekerci YG, Ayvazoğlu G, Çekiç M. Üniversite öğrencilerinin temel afet bilinci ve farkındalık düzeylerinin saptanması. *GÜSB*. 2023; 12(1): 74-81. <https://doi.org/10.37989/gumussagbil.1136227>
19. Ertuğrul B, Ünal SD. Bir vakıf üniversitesi sağlık hizmetleri meslek yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin genel afete hazırlıklı olma inanç durumlarının belirlenmesi. *Afet ve Risk Derg*. 2020; 3(1): 31-45. <https://doi.org/10.35341/afet.653911>
20. Aras M, Mumcu A, Karabey T. Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin afet bilinç düzeylerinin belirlenmesi. *TOGÜ Sağlık Bilimleri Derg*. 2021; 1(2): 40-9. <https://doi.org/10.52369/togusbd.16>
21. Demirbilek Ö, Gökkaya E. Acil yardım ve afet yönetimi öğrencilerinde afetlere hazırlık durumları ile psikolojik sağlık durumlarının ilişkisinin incelenmesi. *GÜSB*. 2022; 11(2): 617-24. <https://doi.org/10.37989/gumussagbil.1001225>